

24 თებერვალი, 2022 წელი

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

წერილობითი შენიშვნები და მოსაზრებები შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI-ს“ მდინარე ბახვისწყალზე, ბუნებრივ ჩამონადენზე მომუშავე ბახვი 1 ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშთან დაკავშირებით

1. წყლის ეკოლოგიური ხარჯი

ბახვი 1 ჰესის გზშ-ის ანგარიშის მიხედვით, „საქართველოში ეკოლოგიური ხარჯის გაანგარიშების ოფიციალურად დამტკიცებული მეთოდოლოგია დღემდე არ არსებობს და დღემდე მოქმედ, მშენებარე და პროექტირებაში მყოფი ყველა ჰესისათვის მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის განსაზღვრა ხდება 50%-იანი უზრუნველყოფის მრავალწლიური საშუალო ხარჯის 10%-ის ოდენობით“.

მართალია, საქართველოში დამკვიდრებული პრაქტიკით, დერივაციული ჰესების ეკოლოგიური ხარჯი, მართლაც, მრავალწლიური საშუალო ხარჯის 10-12%-ის ოდენობით განისაზღვრება, თუმცა, ეს პრაქტიკა მავნე და არასწორია და ამას ყველა ვიაზრებთ. არაერთი მაგალითი გვაქვს ქვეყანაში იმისა, თუ როგორ გამოიწვია სხვადასხვა სიდიდის, მათ შორის, მცირე დერივაციული ჰესების მშენებლობამ და მდინარეებში 10%-იანი ეკოლოგიური ხარჯის დატოვებამ მდინარეების ეკოსისტემების სრულიად განადგურება და არც მდინარე ბახვისწყალი იქნება გამონაკლისი.

გარდა ამისა, კომპანიის მხრიდან თავის იმით მართლება, რომ საქართველოში ეკოლოგიური ხარჯის გაანგარიშების ოფიციალურად დამტკიცებული მეთოდოლოგია არ არსებობს, მსუბუქად რომ ითქვას, სამწუხარო ფაქტით მანიპულირება და კანონმდებლობის მნიშვნელოვანი ხარვეზით სარგებლობის პირდაპირი გამოხატულებაა. მართალია, საქართველოს კანონმდებლობა ჰესის პროექტის განხორციელებისას კომპანიებს არ ავალდებულებს, ისარგებლონ ოფიციალურად დამტკიცებული მეთოდოლოგიით, თუმცა, „საქართველოს მდინარეების გარემოსდაცვითი ხარჯის შეფასების მეთოდოლოგიის სახელმძღვანელო“ არსებობს და ის ხარჯის შეფასების კომპლექსურ და საერთაშორისო დონეზე აღიარებულ მიდგომებს გვთავაზობს. ამგვარად, ნებისმიერმა კომპანიამ, რომელიც საქართველოში ჰესის პროექტის განხორციელებას გეგმავს, მდინარის ეკოლოგიური ხარჯის შეფასებისას უნდა იხელმძღვანელოს აღნიშნული მეთოდოლოგიით, მიუხედავად იმისა, პირდაპირ ავალდებულებს თუ არა კანონმდებლობა ამას.

ნაცვლად ამისა, ანგარიშში ნათქვამია, რომ ბახვი 1 ჰესის მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის დადგენის პროცესში გაანალიზებული იქნა ევროპის რამდენიმე ქვეყნის

მეთოდოლოგიები და მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯების ოდენობა განისაზღვრა საპროექტო მდინარის ჰიდროლოგიური და გეომორფოლოგიური პირობების, ასევე აქ მობინადრე ბიოლოგიური გარემოს გათვალისწინებით; ანგარიშში ხაზი იმაზეცაა გასმული, რომ მდინარის საშუალო მრავალწლიური ხარჯის 10%-ის ოდენობით განსაზღვრული, მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯი დაახლოებით იდენტურია ევროპის არაერთ ქვეყანაში (შვეიცარია, ესპანეთი, იტალია, ავსტრია და სხვა) მიღებული მეთოდოლოგიებით გაანგარიშებული ეკოლოგიური ხარჯის. ამის მაგალითად მოყვანილია ავსტრია, სადაც მოქმედი მეთოდოლოგიის მიხედვით, მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯი განისაზღვრება მდინარის დინების სველი პერიმეტრის და მასში მობინადრე იქთიოფაუნის სახეობებისთვის საკმარისი წყლის დონის უზრუნველყოფის მიზნით. კიდევ ერთ მაგალითად მოცემულია შვეიცარიის მეთოდოლოგია, რომლის მიხედვითაც, მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის გაანგარიშება ხდება Q347-ით, რაც ნაკლებია მრავალწლიური საშუალო ხარჯის 10%-ზე.

ზემოაღნიშნული მაგალითების განხილვის მიუხედავად, ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი თუ რომელ კონკრეტულ მეთოდოლოგიებზე დაყრდნობით მოხდა მსგავსი დასკვნების გაკეთება და ეკოლოგიური ხარჯის შეფასების სხვადასხვა მეთოდებს შორის, რატომ შეირჩა მაინცდამაინც აღნიშნული მეთოდოლოგიები; ამის ნაცვლად, ვკითხულობთ ძალიან ზოგად და კონტექსტიდან ამოვარდნილ მაგალითებს, რომლებიც მხოლოდ 10%-იანი გარემოსდაცვითი ხარჯის „გამართლებას“ ემსახურება და მათი სანდოობაც, შესაბამისი წყაროების მითითების გარეშე, ეჭვქვეშ დგას.

გარდა ამისა, ავსტრიის მაგალითი სულაც არ მეტყველებს 10%-იანი ეკოლოგიური ხარჯის საკმარისობაზე; პირიქით, ის ხაზს უსვამს იმას, რომ ეკოლოგიური ხარჯი უნდა განისაზღვროს იქთიოფაუნისთვის საკმარისი წყლის დონის უზრუნველსაყოფად. რაც შეეხება შვეიცარიის მეთოდოლოგიას, გაურკვეველია, რას გულისხმობს Q347 და რატომ არის ის საშუალო ხარჯის 10%-ზე ნაკლები.

გზმ-ის ანგარიშში, 10%-იანი ეკოლოგიური ხარჯის საკმარისობაზე საუბრისას, ვხვდებით ასეთ ჩანაწერსაც: „ბახვი 1 ჰესის სათავე ნაგებობისათვის დადგენილი ეკოლოგიური ხარჯი თითქმის მდ. ბახვისწყლის მინიმალური ხარჯების იდენტურია“. შესაძლოა, ეს მართლაც ასეა და ეკოლოგიური ხარჯის მოცულობა ბახვისწყლის მინიმალურ ხარჯებს უტოლდება, თუმცა, მინიმალური ხარჯი ყოველთვის დროებითია და მცირეწლიანობის პერიოდში მოედინება, შეაბამისად, ვერ ახდენს მნიშვნელოვან ზემოქმედებას კალაპოტის ფორმისა და მდინარის ეკოსისტემის ცვლილებაზე. ამგვარად, არასწორია იმის თქმა, რომ ეკოლოგიური ხარჯი, რომელიც მდინარის კალაპოტში მთელი წლის განმავლობაში ჩამოდის, საკმარისი იქნება მდინარის ეკოსისტემის შესანარჩუნებლად მარტო იმიტომ, რომ ის მინიმალური ხარჯის ტოლია.

გარდა ამისა, როგორც ცნობილია, საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია SLR-მა ბახვი 1 ჰესის პროექტისთვის ჩაატარა ბიომრავალფეროვნების კვლევა და შეაფასა ის ზეგავლენა, რომელიც შესაძლოა ჰესის პროექტის განხორციელებამ იქონიოს ბიომრავალფეროვნებაზე. თუმცა, გზმ-ის ანგარიშში ვერსად ვხვდებით SLR-ის კვლევის შედეგებს - უცნობია, რა რეკომენდაციები აქვს ამ კომპანიას ეკოლოგიური ხარჯის ოდენობის შეფასებასთან დაკავშირებით და რამდენად საკმარისად მიიჩნევს 10%-იან

ხარჯს როგორც მდინარის, ისე მიმდებარე ეკოსისტემისა და ბიომრავალფეროვნების შესანარჩუნებლად.

2. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი

ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზისას, ერთმანეთს უნდა შედარდეს ერთი მხრივ, პროექტისგან მიღებული სარგებელი ქვეყნისა და საზოგადოებისთვის, და, მეორე მხრივ, ის შეუქცევადი ზიანი, რომელსაც პროექტის განხორციელება საპროექტო და მიმდებარე ტერიტორიის ბიოლოგიურ გარემოზე იქონიებს.

ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი გულისხმობს კონკრეტულ რიცხვებში გამოხატული ხარჯისა და სარგებლის ერთმანეთისთვის შედარებას. შესაბამისად, აუცილებელია, რომ რიცხვით სიდიდეებში იყოს მოცემული როგორც, პროექტის განხორციელებით მიღებული მთლიანი სარგებელი (პირდაპირიც და არაპირდაპირიც), ისე გარემოზე მიყენებული ზიანი. თუმცა, პროექტის გზშ-ის ანგარიშში საერთოდ ვერ ვხვდებით ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რა ფულადი ოდენობის დანაკარგს უკავშირდება პროექტის განხორციელების შედეგად გარემოზე მიყენებული შეუქცევადი ზიანი და არის თუ არა ის მნიშვნელოვნად ნაკლები მიღებულ სარგებელზე.

გარდა ამისა, ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის ქვეთავში საუბარია, ასევე, ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე რეგიონში მოსალოდნელ სოციო-ეკონომიკურ სარგებელზე; აქ ვხვდებით ისეთ ჰიპოთეტურ ჩანაწერებს, როგორიცაა: „აღსანიშნავია მათალ ანაზღაურებადი დროებითი და მუდმივი სამუშაო ადგილების შექმნა და ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების შესაძლებლობა“; „როგორც მსგავსი პროექტების განხორციელების პრაქტიკა გვიჩვენებს სამშენებლო სამუშაოებზე საჭირო არაკვალიფიციური მუშახელი აყვანილი იქნება ადგილობრივი მოსახლეობიდან; „გარდა ამისა, მოხდება დამხმარე ინფრასტრუქტურის და ბიზნეს საქმიანობების განვითარება, რაც თავის მხრივ შექმნის დამატებით შემოსავლის წყაროებსა და სამუშაო ადგილებს“; „ჰესის მშენებლობაზე სულ დასაქმებული იქნება 200-მდე ადამიანი, მათ შორის, მნიშვნელოვანი რაოდენობით იქნება ადგილობრივი მუშახელი, ხოლო ოპერირების ეტაპზე დასაქმებული იქნება 10-15 ადამიანი“.

აღნიშნული ზოგადი ჩანაწერებიდან არ ჩანს, თუ რა რაოდენობის ეკონომიკურ სარგებელს მოუტანს პროექტის განხორციელება უშუალოდ, რეგიონს და ადგილობრივ მაცხოვრებლებს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, გაუმართლებელია ვისაუბროთ პროექტის განხორციელების მიზანშეწონილობაზე და რეალური ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის ჩატარების გარეშე მივიჩნიოთ დასაშვებად სოციალურ და ბუნებრივ გარემოზე პროექტით გამოწვეული მოსალოდნელი ზემოქმედება.

3. გურიის გეგმარებითი ეროვნული პარკი

გზშ-ის ანგარიშში ნათქვამია, რომ “წინასწარი მოსაზრებებით, ბახვი 1 ჰესის საპროექტო დერეფანი მოქცეული იქნება გურიის გეგმარებითი ეროვნული პარკის

ფარგლებში, თუმცა, ეს ფაქტი საჭიროებს დაზუსტებას, მას შემდეგ, რაც ცნობილი გახდება ეროვნული პარკისთვის კონკრეტულად შემოთავაზებული ტერიტორიის საზღვრები". აქვე იმაზეცაა საუბარი, რომ ბახვი 1 ჰესის პროექტის განხორციელება გურიის ეროვნული პარკის პროექტის განვითარების ხელშემშლელ ფაქტორად არ უნდა იქნეს განხილული, რადგანაც შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰიდრო VI“ აქტიურად ითანამშრომლებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან და ბუნების მსოფლიო ფონდთან (WWF) და გაითვალისწინებს ყველა იმ რეკომენდაციას, რაც დადგენილი იქნება ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების პროცესში. ანგარიშში ნახსენებია ისიც, რომ დაცული ტერიტორიების და ბიზნეს სექტორის თანამშრომლობა ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებას და სარგებლის გაზრდას კონკრეტული რეგიონის მოსახლეობისათვის.

პირველ რიგში, ხაზგასასმელია, რომ გურიის გეგმარებითი დაცული ტერიტორიის სავარაუდო საზღვრები უკვე დადგენილია და მის ფარგლებში შედის ბახვი 1 ჰესის საპროექტო ტერიტორია; იმ ფაქტით აპელირება კი, რომ საზღვრები ჯერ-ჯერობით ზუსტი არ არის, გაუმართლებელია. აუცილებელია, რომ დაცული ტერიტორიის შექმნისა და მის ფარგლებში ბახვი 1 ჰესის ტერიტორიის მოქცევის საჭიროების შესახებ მსჯელობა შესაბამის უწყებებთან მოხდეს მანამ, სანამ ჰესის პროექტის განხორციელებაზე დადებითი გარემოსცდაცვითი გადაწყვეტილება გაცემა და ჰესის მშენებლობა დაიწყება; თანამშრომლობა ჰესის აშენებისა თუ ექსპლუატაციის ეტაპზე დაგვიანებული იქნება თუ დაცული ტერიტორიის შექმნის კონსერვაციული მიზნის მისაღწევად აუცილებელი ტერიტორია გურიის ეროვნული პარკის ფარგლებს გარეთ აღმოჩნდება (ჰესის და მიმდებარე ტერიტორიის დაცული ტერიტორიის ფარგლებში შესვლა თავისთავად ვეღარ მოხდება).

აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ, ბახვი 1 ჰესის სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, გურიის გეგმარებითი ეროვნული პარკის საკითხზე მსჯელობა WWF-ის კავკასიის ოფისის წარმომადგენლებთან გაიმართა. თუმცა, სკოპინგის ანგარიშში არაფერი იყო ნათქვამი ამ შეხვედრის შედეგების და ჰესის პროექტის განხორციელების მიმართ ორგანიზაციის პოზიციის შესახებ. WWF-თან გამართულ ამ ან სხვა შეხვედრების შესახებ გზმ-ის ანგარიშში საუბარი საერთოდ არ არის. ეს ყველაფერი კი, ქმნის იმის შთაბეჭდილებას, რომ შეხვედრა ან საერთოდ არ გამართულა ან შეხვედრაზე გამოთქმული მოსაზრებები ჰესის პროექტთან დაკავშირებით არ იყო მისაღები კომპანიისათვის.

4. ვიზუალურ- ლანდშაფტური ზემოქმედება

ბახმარო გამოირჩევა უნიკალური ლანდშაფტითა და ულამაზესი პანორამული ხედებით, რომლებიც სარეკრეაციო ზონის არაერთი წერტილიდან მოჩანს. ეს პანორამული ხედებია ერთ-ერთი უმთავრესი ფაქტორი, რომელიც ბახმაროს ვიზიტორთათვის გამორჩეულ ღირებულებას სძენს. ამის გათვალისწინებით, აუცილებელია, განსაკუთრებული ყურადღება იყოს გამახვილებული ჰესის მიერ

ბახმაროს უნიკალური ხედების ვიზუალური დაბინძურების საკითხზე. ამ საკითხის მნიშვნელობას ხაზი გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომაც გაუსვა, როდესაც ჰესის პროექტის სკოპინგის ეტაპზე კომპანიისაგან მოითხოვა წარმოედგინა კურორტ ბახმაროდან საპროექტო ჰესამდე რელიეფური სურათი, იმის დასადასტურებლად, რომ ჰესის ინფრასტრუქტურა ხილული არ იქნებოდა კურორტიდან. კომპანიამ ეს მოთხოვნა არ შეასრულა და, კურორტ ბახმაროდან დანახული საპროექტო ტერიტორიის ნაცვლად, წარმოადგინა ჰესის საპროექტო ტერიტორიის ფოტო-მასალა.

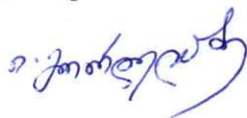
საპროექტო ტერიტორია მოვინახულეთ, აღმოვაჩინეთ, რომ ჰესის სათავე ნაგებობა და წყალშეგუბება ხილულია კურორტ ბახმაროს ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ადგილიდან - მზის ჩასავალი გორიდან; ეს ადგილი დამსვენებლებისა და ტურისტებისთვის ბახმაროს ერთ-ერთ გამორჩეულ ღირსშესანიშნაობას სწორედ პანორამული ხედების გამო წარმოადგენს.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით ჩვენს მიერ სამინისტროსთვის გაგზავნილ შენიშვნებშიც იყო საუბარი და შესაბამისი ფოტო-სურათიც გვქონდა თანდართული, კომპანიას არც გზმ-ის ანგარიშში აქვს წარმოდგენილი სამინისტროს მიერ მოთხოვილი ფოტო-მასალა. ანგარიშში მხოლოდ ისაა ნათქვამი, რომ „კურორტ ბახმაროს არც საკურორტო ზონის და არც სარეკრიაციო ზონის არცერთი წერტილიდან სათავე ნაგებობა და ჰესის სხვა კომუნიკაციები ხილული არ იქნება. შესაბამისად, ჰესის ექსპლუატაციის ფაზაზე ვიზუალური ცვლილებებით გამოწვეული ზემოქმედება არ იქნება მნიშვნელოვანი“; თუმცა, აღნიშნული მოსაზრების დასამტკიცებლად შესაბამისი ფოტო-სურათები წარმოდგენილი არაა.

ხელმომწერები:

ა(ა)იპ გარემოსდაცვითი სათემო ორგანიზაცია „ეკო“

თავმჯდომარე ირმა გორდელაძე

ა(ა)იპ გურიის სამოქალაქო ცენტრი

აღმასრულებელი დირექტორი ნათია ვაშალომიძე

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ოზურგეთის ოფისის

ხელმძღვანელი თამაზ ტრაპაიძე

24.02.2022